

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü

GIDANI KORU
SOFRANA SAHİP ÇIK

Sayı : E-26137614-280.01.01-609938

26.02.2021

Konu : Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Çiftlik
Hayvanı Deneyleri Yerel Etik Kurulu

EGE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Kurul İşleri Şube Müdürlüğü)

İlgi : 17.02.2021 tarihli ve 75744806-050.04.01.04.01-E.54023 sayılı yazınız.

İlgi yazınız ile eksiklikleri giderilerek gönderilen Üniversiteniz Çiftlik Hayvanları Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu Yönergesinin, Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulu'nun 20.01.2021 tarih ve 61 sayılı kararı gereğince onaylanarak ilişikte gönderildiği hususunda;
Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Erdem İSMETOĞLU
Genel Müdür a.
Genel Müdür Yardımcısı

Ek: Onaylı Yönerge (12 sayfa)

EGE ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ ÇİFTLİK HAYVANI DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1-(1) Bu Yönergenin amacı, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Üniversiteye bağlı diğer birimler tarafından çiftlik hayvanları ile gerçekleştirilecek olan bilimsel araştırma, deneysel çalışma, eğitim-öğretim ve yayın gibi temel etkinliklerde kullanılan yöntem ve materyaller ile ilgili asgari etik standartları saptamak, gerektiğinde yeni ilkeler oluşturmak, bunların uygulamalarına ilişkin düzenlemeleri yapmak, etik ilkeler doğrultusunda görüş bildirmek ve araştırma önerilerini bu açıdan değerlendirmek, gerektiğinde yönergeye uygun olmayan çalışmaları sonlandırmak üzere oluşturulan "Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Çiftlik Hayvanı Deneyleri Yerel Etik Kurulu"nın (EÜZİRHADYЕК) kuruluş ve çalışma esaslarını belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2-(1) Bu Yönerge, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesinde yapılacak olan araştırma amaçlı çalışmalarda, hayvanların kullanımından önce alınması gereken izinler ve EÜZİRHADYЕК'in çalışma usul ve esasları, görevleri, eğitim, denetim ve yükümlülüklerini kapsar.

(2) Bu Yönerge;

- a) Deneysel olmayan tarımsal uygulamaları,
- b) Deneysel olmayan klinik veteriner hekimliği uygulamalarını,
- c) Veteriner sağlık ürünlerine pazarlama yetkisi verilebilmesi için gereken klinik deneyleri,
- ç) Kayıtlı veya onaylı hayvancılık işletmelerinin yapmakla yükümlü olduğu uygulamaları,
- d) Birincil amacı bir hayvanın kimliklendirilmesi olan uygulamaları,

kapsamaz.

Dayanak

MADDE 3-(1) Bu Yönerge, 1 Temmuz 2004 tarih ve 25509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5199 sayılı "Hayvanları Koruma Kanunu", 15 Şubat 2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik" ve 13 Aralık 2011 tarih ve 28141 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmelik" kapsamında ilgili maddelere dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4-(1) Bu Yönergede geçen;

- a) 3R ilkesi: Baş harflerinden dolayı 3R'ler olarak anılan Replacement (Yerine Koyma), Reduction (Azaltma) ve Refinement (Refahın Sağlanması) kelimeleri kapsamında, mümkün olan her durumda, canlı hayvan yerine bilimsel açıdan geçerli başka alternatif bir yöntem ya da deneme stratejisinin uygulaması, proje hedeflerinden ödün vermeden kullanılacak hayvan sayısının olabildiğince azaltılması, hayvanlara acı, eziyet, ızdırıp çektirecek ve kalıcı hasar yapacak prosedürlerin iyileştirilerek hayvan refahının artırılması;
- b) Bakanlık: Tarım ve Orman Bakanlığını,
- c) Başkan: EÜZİRHADYЕК Başkanını,

ç) Başvuru formu: Proje ile ilgili olarak düzenlenen ve yerel etik kuruluna sunulan formu,

d) Çalışma izni: Deney hayvanı kullanıcı, üretici ve tedarikçi kuruluşlara Bakanlıkça verilen belgeyi,

e) Çiftlik hayvanı: Bakanlık kayıtlı ve onaylı bir işletmeden sağlanan; et, süt, yumurta da dâhil olmak üzere gıda, deri, kürk, yün, tüy veya diğer ürünlerin temini için veya işgücü amacıyla insanlar tarafından yetiştirilen ve beslenen hayvanları,

f) Deney hayvanı: Deneyde kullanılan veya kullanılacak olan, normal fetal gelişiminin son üçte birlik döneminden itibaren ruminantı ve kanatlıyı,

g) Deney ünitesi: Hayvanlar üzerinde her türlü prosedür veya prosedürlerin gerçekleştirildiği, Bakanlıktan çalışma izni bulunan birimleri,

ğ) Dency: Tedavi edici veteriner hekimliği uygulamaları hariç olmak üzere, bilimsel amaçla hayvanlar üzerinde gerçekleştirilecek yetiştirme, besleme ve ıslah çalışmalarına ilişkin her türlü prosedür veya prosedürler bütünü,

h) Etik: Araştırmalarda kullanılacak hayvanlarla ilgili olarak insan ve hayvan yaşamını ilgilendiren bilimlerde yapılabilecek hareketlerin sınırları, hayvana yönelik yapılacak tutum ve davranışa yol gösterici evrensel kuralları,

ı) EÜZİRHADYK: Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Çiftlik Hayvanı Deneyleri Yerel Etik Kurulunu,

i) HADMEK: Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulunu,

j) Hayvan refahı birimi: Üretici, tedarikçi, kullanıcı ve araştırmaya yetkili kuruluşlarda kurulması zorunlu olan, hayvanların refahı ve bakımından sorumlu, veteriner hekim, veteriner sağlık teknikeri veya veteriner sağlık teknisyeni unvanına sahip en az bir kişiden, kullanıcı kuruluşlarda ise bu unvanlardan birine sahip bir kişiye ilaveten biri yerel etik kurul üyesi olmak üzere en fazla üç kişiden oluşan birimi,

k) İn vivo deney: Canlı ortamda yapılan deneyi,

l) İnsancıl öldürme metodu: Hayvanın kendi türüne has, en az fiziksel ve duyuşsal ağrı, eziyet ve sıkıntıya maruz kalacağı şekilde yaşamının sonlandırılmasını,

m) İyi laboratuvar uygulamaları: Klinik çalışmalar dışındaki sağlık ve çevre güvenliği çalışmalarının planlanması, yapılması, izlenmesi, kaydedilmesi, arşivlenmesi ve rapor edilmesi şartları ve yönetim usulleri ile ilgili kalite sistemini,

n) Kullanıcı: Hayvanları prosedürlerde kullanmaya yetkili olan kişiyi,

o) Kuruluş: Bakanlıkça çalışma izni bulunan, müstemilatı ile birlikte açık, kapalı, yarı açık, her türlü sabit ya da taşınabilir tesis, bina veya binalar grubuna sahip işletmeyi,

ö) Proje: Tanımlanmış bilimsel bir amacı olan ve bir ya da daha fazla prosedürü kapsayan iş programını,

p) Prosedür: Hayvanların; doğurtulması, kuluçkadan çıkarılması ya da genetiği değiştirilmiş hayvan soyunun devam ettirilmesi süreçleri dâhil, iyi veteriner hekimlik uygulamalarına uygun olarak bir iğnenin batırılmasının yol açtığına eşit veya daha fazla acı, eziyet, ızdırıp veya kalıcı hasara sebep olabilecek şekilde, bilincin veya bilinmeyen sonuçları olan, deneysel, adli tıp araştırmaları, diğer bilimsel veya eğitici amaçlarla kullanılmasını,

r) Rektör: Ege Üniversitesi Rektörünü,

ş) Sekreteryâ: Etik kurullarda gerekli koordinasyonu sağlayan, yazışmaları yapan ve kayıtları tutan kişi veya kişileri,

ş) Tür: Ortak özellikler taşıyan ve kendi aralarında döllenerek üreyebilen akraba canlıları içeren biyolojik grubu,

t) Üniversite: Ege Üniversitesini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Deney Hayvanlarının Kullanılma Amaçları, EÜZİRHADYЕК'in Kuruluşu, Görevlendirilme ve Görev Süresi, Çalışma Yöntemi, Görevleri ve Çalışma İlkeleri

Deney Hayvanlarının Kullanılma Amaçları

MADDE 5- (1) Deney hayvanlarının kullanılma amaçları aşağıda belirtilmiştir.

- a) Temel araştırmalar.
- b) Aşağıdaki amaçlardan herhangi birini taşıyan translasyonel veya uygulamalı araştırmalar:
 1. İnsan, hayvan veya bitkilerdeki hastalık, sağlık bozuklukları ve diğer anormalliklerin önlenmesi, tanı, tedavisi veya bunlardan kaçınma.
 2. İnsan, hayvan veya bitkilerdeki fizyolojik bozuklukların incelenmesi, belirlenmesi, düzeltilmesi veya modifikasyonu.
 3. Hayvanların refahı ve tarımsal amaçlarla yetiştirilen hayvanların üretim şartlarının iyileştirilmesi.
- c) (b) bendinde belirtilen amaçlardan herhangi biri için, ilaçlar, gıda hammaddeleri, yem hammaddeleri, başka maddeler ve ürünlerin kalite, etkinlik ve güvenilirliklerinin geliştirilmesi, üretilmesi ve test edilmesi.
- ç) İnsan ve hayvan sağlığı ve refahı için doğal çevrenin korunması.
- d) Türlerin korunmasını amaçlayan araştırmalar.
- e) Mesleki becerilerin kazandırılması, sürdürülmesi veya geliştirilmesi için yüksek öğrenim veya eğitimi.

f) Adli tıp araştırmaları.

EÜZİRHADYЕК'in Kuruluşu

MADDE 6- (1) EÜZİRHADYЕК. 15 Şubat 2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğin 8. maddesinin 2. ve 3. fıkraları hükmünce oluşturulur.

Buna göre EÜZİRHADYЕК'te asgari olarak aşağıda nitelikleri belirtilen üyelerin bulunması gereklidir:

a) Kurum veya kuruluş içinde deney hayvanı yetiştirilmesi, üretilmesi, bakımından sorumlu ve deney hayvanları kullanım sertifikasına sahip, tam gün ünitelerde çalışan, hayvan deneyleri konusunda en az bir yıl tecrübeli bir veteriner hekim.

b) Kurum veya kuruluş içinde deney hayvanları ile çalışma yapan birimlerden bir temsilci.

c) Kendisi ve birinci derece yakınları, hayvanlar üzerinde deneysel çalışma yapmayan ve kuruluş ile çıkar ilişkisi olmayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bir kişi.

ç) Kurum veya kuruluş ile çıkar ilişkisi olmayan sivil toplum kuruluşuna üye Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bir kişi.

(2) EÜZİRHADYЕК'te görev alacak en az bir üyenin in vivo hayvan deneylerinde en az bir yıl tecrübeli ve doktora veya tıpta uzmanlık derecesine sahip olması gereklidir. EÜZİRHADYЕК'te tıp veya veteriner hekim etiği uzmanlarının da bulunması tercih edilir. Kurum ve kuruluşlar ihtiyaçlarına ve idari yapısına göre EÜZİRHADYЕК kompozisyonunu belirleyebilirler. EÜZİRHADYЕК gerektiğinde başka alanların uzmanlarından görüş alabilir, toplantılara davet edebilir.

(3) EÜZİRHADYЕК biri başkan olmak üzere en az 10 (on), en fazla 21 (yirmi bir) üyeden oluşur.

Bu yönerge; Hayvan Deneyleri Merkez Etik Kurulu'nun 20.01.2021 Tarih ve 61 Sayılı kararı gereğince onaylanmıştır.

EÜZİRHADYЕК'te Görevlendirilme ve Görev Süresi

MADDE 7- (1) EÜZİRHADYЕК üyelerinin görevlendirilmesi ile ilgili olarak:

a) EÜZİRHADYЕК üyeleri ve üyelerin içinden başkan ve başkan vekili; Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Fakülte Kurulu tarafından önerilir ve Ege Üniversitesi Rektörü onayı ile görevlendirilir.

b) EÜZİRHADYЕК başkanı ve veteriner hekim Üniversitenin Ziraat Fakültesinde tam zamanlı çalışan olmak zorundadır. Bunun dışındaki üyeler, kurum veya kuruluş dışından da görevlendirilebilir.

c) Atamalar veya onay ile görevlendirilmelere ait değişiklikler bir ay içinde HADMEK'e bildirilir.

ç) 15 Şubat 2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik hükümlerine aykırı hareket ettiği tespit edilen kişiler EÜZİRHADYЕК üyesi olarak görevlendirilemez.

(2) EÜZİRHADYЕК sekretaryası, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Fakülte Kurulu tarafından önerilir ve Ege Üniversitesi Rektörü onayı ile görevlendirilir. EÜZİRHADYЕК'in düzenli çalışması, başvuruların alınması, değerlendirilmesi ve arşivlenmesi amacıyla ayrı bir çalışma birimi oluşturulur.

(3) EÜZİRHADYЕК üyelerinin görev süresi dört yıldır. Görev süresi biten üye yeniden atanabilir veya onay ile görevlendirilebilir. Bir takvim yılı içerisinde izinsiz ve mazeretsiz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan üyenin üyeligi düşer. Üyelik sıfatının ölüm, emeklilik, ayrılma gibi herhangi bir nedenle sona ermesi halinde, yerine aynı usulle ve kalan süreyi tamamlamak üzere ayrılan üyenin niteliklerini taşıyan yeni bir üye görevlendirilir.

(4) EÜZİRHADYЕК, yönergesi HADMEK tarafından onaylandıktan sonra faaliyetine başlar.

EÜZİRHADYЕК'in Çalışma Yöntemi, Başvurular ve Değerlendirme

MADDE 8- (1) EÜZİRHADYЕК aşağıda belirtildiği şekilde çalışır ve başvuruları değerlendirir.

a) EÜZİRHADYЕК, kurul başkanının belirleyeceği gündemle en az ayda bir defa, üyelerin en az üçte ikisinin katılımı ile toplanır. Toplantı, başkanın yokluğunda başkanvekili başkanlığında yürütülür.

b) EÜZİRHADYЕК toplantısında kararlar oy çokluğu ile alınır. Oy eşitliği halinde başkanın oyu yönünde karar verilir.

c) Kurumlarda kullanılan tüm deney hayvanlarına ilişkin kayıtlar, hayvan refahı biriminde görevli deney hayvanı yetiştirilmesi, üretimi ve bakımından sorumlu veteriner hekim tarafından tutulur veya tutturulur. Söz konusu kayıtlarda temin edilen hayvanların sayıları, türleri, temin edildikleri yerler, kullanıcı kuruluşa geldiği tarih ve yapılan tüm işlemler bulunur. Bu kayıtlar en az beş yıl süreyle muhafaza edilir.

ç) EÜZİRHADYЕК, yapılacak başvuruların değerlendirilmesi için, 15 Şubat 2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik" in 8. maddesinde belirtilen aşağıdaki bilgileri içermesi zorunlu bir form hazırlar.

1. Proje adı.
2. Proje yürütücüsü ve diğer araştırmacıların adı, adresi, görev yeri, imzaşı.
3. Prosedürün yapılacağı yer ve süresi.
4. Canlı hayvanlar üzerinde prosedür uygulayacakların eğitim sertifikaları
5. Başvuru tarihi.

6. Proje önerisi.
7. Günlük dille yazılmış teknik olmayan proje özeti.
8. Hayvan kaynakları, tahmini hayvan sayısı, türü ve yaşı.
9. Hayvanlar üzerinde gerçekleştirilecek prosedürler.
10. Prosedürlerin sebep olacağı acı, eziyet, ızdırıp ve kalıcı hasar düzeyi.
11. 3R ilkesinin prosedürlerde uygulanma şekli.
12. Kullanılması planlanan anestezi, analjezi ve diğer ağrı kesici yöntemler.
13. Hayvanların yaşamları boyunca acı ve ızdırıp çekmemesi ya da çektikleri ızdırabın azaltılması için alınacak önlemler.
14. Prosedürlerin sonlandırılmasında insancıl öldürme metodunun belirlenmesi.
15. Hayvan sayısını ve prosedürlerin sebep olacağı acı, eziyet, ızdırıp ya da olası çevresel etkileri asgariye indirmek için uygulanacak deneysel veya gözlemsel stratejiler ile veri analiz usulleri.
16. Hayvanların birden fazla projede kullanılıp kullanılmayacağı.
17. Hayvanların barındırma, yetiştirme ve bakım şartları.
18. Projede yer alanların yetkinliği.
19. Taahhüname.

d) EÜZİRHADYЕК tarafından projelere azami beş yıl süre ile izin verilir. Süre uzatımı talebi olması halinde, talebin gerekçelendirilmesi şartıyla ek süre verilebilir.

e) Bütün başvurular ve alınan kararlar, tarih ve sayı numarası verilerek kayıt altına alınır. Kayıtlar en az beş yıl süreyle muhafaza edilir.

f) EÜZİRHADYЕК'e başvurular, proje yürütücüsü tarafından yapılır. Tez çalışmaları için yürütücü, danışman öğretim üyesidir. Ayrıca başvuru dosyasına projede yer alan en az bir kişinin sahip olduğu "Deney Hayvanı Kullanım Sertifikası"nın bir kopyası da eklenir.

g) EÜZİRHADYЕК yaptığı değerlendirme neticesinde uygun, düzeltilmesi gerekir, şartlı olarak uygun ya da uygun değildir şeklinde karar verir. Kararlar başvuru sahibine başvurunun yapıldığı tarihten itibaren kırk iş günü içinde yazılı olarak bildirilir. Bu süre proje değerlendirmesini de kapsar. Projenin karmaşıklığı veya birden çok bilim dalını ilgilendirdiği hallerde, EÜZİRHADYЕК sözü edilen süreyi bir defaya mahsus olmak üzere on beş iş gününü geçmeyecek şekilde uzatabilir. Uzatma sebebi ve süresi gerekçelendirilerek, süre sona ermeden yürütücü bilgilendirilir. EÜZİRHADYЕК, bir projenin yapılabilirliğini sınamak amacıyla az sayıda hayvan üzerinde ön deneylerin yapılmasını isteyebilir. Bu durumda kesin karar, "Şartlı Olarak Uygun" kararı verilen projelerdeki usullere göre verilir.

ğ) EÜZİRHADYЕК üyelerine ait başvurular görüşülürken ilgili kurul üyesi görüşmelere katılamaz ve oy kullanamaz.

h) EÜZİRHADYЕК gerekli gördüğünde, Fakülteden veya dışarıdan konusunda deneyimli uzmanların yazılı görüşlerini alabilir veya EÜZİRHADYЕК toplantısına davet ederek sözlü veya yazılı görüş isteyebilir.

ı) Hakkında "Düzeltilmesi Gerekir" kararı verilen projeler, başvuru sahibi tarafından düzeltildikten sonra tekrar değerlendirilir. "Şartlı Olarak Uygun" kararı verilen projeler, EÜZİRHADYЕК tarafından belirlenecek bir süre boyunca, hayvan refahı birimi tarafından izlenip, istenen şartların yerine getirilip getirilmediği değerlendirildikten sonra uygun ya da uygun değildir şeklinde karara bağlanır ve proje ile ilgili EÜZİRHADYЕК'e rapor verilir.

İ) İzin verilen projelerde hayvan refahını olumsuz etkileyecek herhangi bir değişiklik olup olmadığı EÜZİRHADYЕК tarafından denetlenir. EÜZİRHADYЕК, onaylanan projeye uyulmaması durumunda, verilen izni iptal eder. İznin iptal edilmesi durumunda, hayvan refahı birimi tarafından, projede kullanılan veya kullanılması öngörülen hayvanların refahının olumsuz yönde etkilenmemesi sağlanır.

j) EÜZİRHADYER onayı alındıktan sonra projedeki ve çalışmaya katılacak kişilerdeki değişiklikler proje yürütücüsü tarafından EÜZİRHADYER'e yazılı olarak bildirilir ve onayı alınır.

k) Bütün başvurular ve alınan kararlar saklanır. Kayıtlar HADMEK ve Bakanlığın denetimine açık tutulur.

l) Aşağıdaki müdahaleler EÜZİRHADYER iznine tabi değildir.

1. Teşhis ve tedavi amaçlı klinik uygulamalar.
2. Ölü hayvan veya dokusu, mezbahe materyalleri, atık fetuslar ile yapılan prosedürler.
3. Süt sağma.
4. Dışkı veya altlık örneği toplama.
5. Sürüntü ile örnek alma.

m) Tür tanımlama ile ilgili doğadan yaban hayvanı kullanılmasında Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünden alınan izin, EÜZİRHADYER izni yerine geçer.

n) Başvurularda araştırmacılar

1. Başvuru formlarında verdikleri tüm bilgilerin doğruluğunu,
2. EÜZİRHADYER onayı olmadan projelerle ilgili deneylere başlamayacaklarını,
3. Deney hayvanlarında yapılacak işlemleri başvuru formunda belirtilen hususlara uygun şekilde yapmayı ve EÜZİRHADYER'in çalışmaları izlemek istemesi durumunda laboratuvarlarını ve çalışma düzenlerini kurul üyelerine açmayı,
4. Araştırmanın bitiminde EÜZİRHADYER'e yazılı olarak bilgi verme ve araştırma ile ilgili belgeleri -üçüncü şahıslara vermemek kaydıyla- EÜZİRHADYER'in talebi halinde sunmak üzere beş yıl süreyle saklamayı,

kabul etmiş sayılırlar.

EÜZİRHADYER'in Görevleri

MADDE 9- (1) EÜZİRHADYER'in görevleri şunlardır;

a) Deney hayvanları üzerinde yapılacak tüm işlemlerin etik yönden kabul edilebilir sınırlarını belirleyerek yapılacak işlemlere ilişkin protokolleri onaylamak veya gerekçeli olarak reddetmek.

b) Kurum içinde deney hayvanı kullanılması sürecinin 3R ilkelerine ve etik kurallara uygun olarak sürdürülmesini denetlemek, bu amaçla gerekli düzenlemeleri yapmak.

c) Deney hayvanı kullanılarak elde edilenlerle aynı veya daha yüksek düzeyde bilgi sağlayabilecek ancak hayvan kullanılmayan veya en az sayıda hayvan kullanılan ya da daha az acı verilen prosedürler içeren alternatif yöntemlerin geliştirilmesine ve doğrulanmasına katkıda bulunacak ve bu alanda araştırmayı teşvik edecek uygulamalar yapmak.

ç) Deney hayvanları üzerinde yapılacak işlemlerin onaylanmış protokole uygun olarak yapılmasını sağlamak, gerektiğinde sonlandırmasına karar vermek.

d) Deney hayvanlarıyla çalışacak personelin gerekli eğitimi almasını sağlamak ve deney hayvanı kullanım sertifikası bulunması şartıyla hayvan deneyleri yapılmasına izin vermek. Bu amaçla gerektiğinde sertifika programları düzenlemek. Deney hayvanları kullanım sertifikası olmayanların hayvan deneyleri yapmasını engellemek.

e) Deney hayvanlarının üretim, yetiştirme, barındırma ve nakil şartları ile deneylerin yapıldığı laboratuvar şartlarının ve ekipmanının etik yönden uygun olup olmadığını denetlemek. Uygun görmediği durumlarda deney hayvanı kullanılmasını engellemek.

f) Deney hayvanı kullanımı ile ilgili olarak istatistiki veri tabloları ile yıllık faaliyet raporunu hazırlayarak HADMEK'e sunmak.

g) Deneysel çalışmalar sonunda ortaya çıkan atıklar ve tıbbi atıkların 11 Ağustos 1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2872 sayılı Çevre Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesince bertarafını sağlamak için girişimde bulunmak.

ğ) 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun ve ilgili mevzuatın getirdiği hükümler çerçevesinde, deney hayvanlarının kayıt altına alınmalarını ve izlenebilmelerini sağlamak.

h) Düzenlenecek eğitim sertifika programlarını otuz gün önce HADMEK'e bildirmek.

ı) Düzenledikleri sertifika eğitim programları ve eğitim sonunda başarılı olarak sertifika alan kursiyerler ile ilgili bilgileri HADMEK'e bildirmek.

i) Deneyde kullanılan hayvanların, prosedür sonrası sahiplendirilmesi veya çiftçilik sistemine iadesinde sakınca görülüp görülmediği hakkında karar vermek.

EÜZİRHADYEK'in Çalışma İlkeleri

MADDE 10- (1) EÜZİRHADYEK aşağıda belirtilen ilkeler doğrultusunda çalışır:

a) Bilimsel araştırmalarda kullanılması zorunlu olan deney hayvanlarına kötü muameleleri engellemek.

b) Deney hayvanlarının bu Yönergenin 5inci maddesinde belirtilen amaçlar kapsamında kullanılmasını sağlamak.

c) Ağır acı, stres ya da buna denk eziyet veren deneylerde bir hayvanın bir defadan fazla kullanılmamasını, zorunlu olarak kullanılması gerekiyorsa bunun sağlam bilimsel gerekçelere dayandırılmasını sağlamak.

ç) Eğitim amaçlı kongre, konferans ve seminerlerde ağrı ve acı veren deneylerin yapılmamasını sağlamak.

d) Bilimsel açıdan güvenilir verinin, hayvanlara mümkün olduğu kadar az acı çektilerinde ve onları en az strese sokarak elde edilmesini sağlamak.

e) Araştırmalar süresince kullanılan deney hayvanlarına, türüne uygun şartlar hazırlamak ve en iyi fizyolojik, davranışsal ve çevresel şartların teminini sağlamak.

f) Uygun şekilde eğitilmiş personel tarafından uygun şartlarda deney hayvanı bakımını sağlamak.

g) Canlı hayvanlarda yapılacak deney amaçlı çalışmaların sorumlu veteriner hekim gözetiminde yapılmasını sağlamak.

ğ) Araştırmacılar tarafından, deneylerin hangi durumlar yerine getirildiğinde sonlandırılacağına dair hedef noktaların belirlenmesini sağlamak.

h) Araştırılan bilginin elde edilmesinde geçerliliği ispatlanmış alternatif usuller varsa hayvan deneylerini etik olarak uygun görmemek ve daha önceden ayrıntılı olarak yapılmış deneylerin tekrar edilmesine engel olmak.

ı) Deney için en uygun hayvan türü ve yöntemin seçilmesini ve bilimsel olarak anlamlı sonuç verebilecek en az sayıda hayvan kullanılmasını sağlamak.

i) Deney hayvanlarına gereksiz acı ve ağrı verecek deneylerde uygun bir anestezi usulünün uygulanmasını ve araştırmalarda uygun ağrı kesici ve anestezi kullanılmasını sağlamak.

j) Anestezinin, hayvan için deneyin kendisinden daha fazla travmatik olması ve deneyin amacına uygun olmaması durumunda yapılmasını engellemek.

k) Deneyin etik ilkeler çerçevesinde yapılması ve amacına uygun olması için veteriner hekim kararı ile;

1. Anesteziden çıktığında önemli oranda acıya maruz kalacak olan hayvanın ağrı kesici ile tedavi edilmesini, tedavi edilmesi mümkün değilse insani bir yöntemle öldürülmesini,
2. Deney hayvanının araştırma sürecinde ya da sonunda yaşamına son verilmesi işlemlerinin uygun gerekçelerle yapılmasını,

3. Şiddetli ve sürekli ağrı çeken veya normal yaşamını sürdüremeyecek duruma gelen deney hayvanları ile sağlığı ve çevresi için risk oluşturabilecek deney hayvanlarının insancıl bir yöntemle yaşamalarına son verilmesini, sağlamak.
- l) Araştırmada kullanılan ve yaşamalarını sürdüren deney hayvanlarına, deney sonunda sağlıklı yaşam şartlarının teminini sağlamak.
- m) Hayvanları ağır ve uzun süreli acıya maruz bırakacak deneylerin yapılmasına, etik ilkeler ile araştırmadan elde edilecek fayda ve hayvanların çekeceği acı dikkate alınarak karar vermek.
- n) Bilimsel hedeften uzaklaşmadığı ve hayvanın refahının bozulmadığı süreçte hayvanlar üzerinde birden fazla uygulama yaparak, deneyde kullanılan hayvanların sayısını azaltmak.
- o) Deneyde kullanılarak ölen hayvanların doku ve organlarının paylaşılması kapsamında diğer başvurularda değerlendirilmesini sağlamak.
- ö) Uzun süreli olması muhtemel şiddetli acı, eziyet ve ızdırapla sonuçlanan ve düzeltilmesi mümkün olmayan uygulamalardan kaçınmak.
- p) Yalnızca kendi bünyesindeki hayvan refahı biriminin denetiminde gerçekleştirilecek prosedürlere izin vermek.
- r) Onay verilen projelerde, içerikte ve çalışmaya katılacak kişilerde yapılacak değişiklikleri takip etmek ve gerekli izinlerin alınmasını sağlamak.
- s) Kurumun deney ünitesi dışındaki işletmelerde yapılacak araştırmalarda hayvan sahiplerinin onaylı izin belgesini aramak.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Deney Hayvanı ve Araştırmalara İlişkin Uygulamalar

Deneylerde Kullanılacak Hayvanlara İlişkin Hususlar

MADDE 11- (1) EÜZİRHADYЕК'in çalışmalarında kullanılacak hayvanlara ilişkin hususlar:

a) Deney hayvanları üzerinde yapılacak tüm prosedürlerin EÜZİRHADYЕК tarafından onaylanmış olması zorunludur.

b) EÜZİRHADYЕК tarafından yapılan düzenlemelere uygun olarak alınmış bir genel veya özel istisna olmadıkça, deneylerde kullanılacak "kanatlı" ve "ruminant" hayvan türlerinin ve deneyde kullanılacak tüm hayvanların kayıtlı yasal çiftlik hayvanı üreticisi ve tedarikçilerinden alınmış olması şartı aranır.

c) Ulusal mevzuat ve uluslararası sözleşmeler çerçevesinde nesli tehlike altında olan ve korunan türler ile "Nesli Tehlikede Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme"nin (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora – CITES) (20 Haziran 1996 tarihli ve 22672 sayılı Resmi Gazete) Ek-1 Listesindeki türlerin kullanılmasına aşağıda belirtilen durumlarda izin verilir:

1. Prosedür, 5 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendi ile (c) ve (d) bentlerinde belirtilen amaçlardan birine sahipse.
2. Prosedürün amacının söz konusu türlerin dışındaki türler ile gerçekleştirilemeyeceğine dair bilimsel bir gerekçe mevcutsa.

ç) Doğadan alınmış yaban hayvanı üzerinde yapılacak deney bir bilimsel gerekçeyle; ancak diğer hayvanların deneyin amacı bakımından yeterli olmaması halinde onaylanır. Bu konuda yapılan çalışmalarda EÜZİRHADYЕК onayından sonra Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünden izin alınır.

Deneylerde Kullanılacak Hayvanların Barındırılması ve Bakımı

MADDE 12- (1) Deneylerde kullanılacak hayvanların barındırılması ve bakımında aşağıdaki hususlara uyulur:

- a) Projelerin deney ünitesinde uygulanması zorunludur.
- b) Deneylerde kullanılacak hayvanın araştırma süresince bulunduğu yerde hareket özgürlüğü olmalı, yemi ve suyu sağlanmalıdır. Sağlığının iyi olması için her türlü bakım yapılmalıdır. Hayvanlar günlük olarak kontrol edilmeli, ağrı, sıkıntı veya acı veren durumlar varsa hızla düzeltilmelidir.

Anestezi ve Anestezi Uygulanması, Öldürme ve Deneylerde Şiddet Sınıflandırması ile İlgili İşlemler

MADDE 13- (1) Anestezi ve anestezi uygulanması, öldürme ve deneylerde şiddet sınıflandırması ile ilgili işlemler 13 Aralık 2011 tarihli ve 28141 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan DeneySEL ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmeliğin 21inci ve 22nci maddeleri ile Ek-8 ve Ek-9’a göre yapılır.

Hayvanların Deneylerde Tekrar Kullanımı

MADDE 14- (1) Daha önce bir ya da birkaç deneyde kullanılan bir hayvanın tekrar kullanılmasına aşağıdaki durumlarda izin verilir:

- a) Daha önceki deneylerin gerçek şiddeti “hafif” veya “orta” ise,
- b) Hayvanın genel sağlık durumu tamamen eski haline dönmüşse,
- c) Yeni deney “hafif”, “orta” veya “düzeltmez” olarak sınıflandırılmışsa,
- ç) Hayvan üzerinde daha önce gerçekleştirilen prosedürleri değerlendirebilecek bir veteriner hekim tarafından uygun bulunmuşsa,

(2) İstisnai durumlarda, (a) bendini uygulama dışı bırakacak şekilde ve hayvanın veteriner hekim tarafından muayene edilmesinden sonra, hayvanın şiddetli acı, ızdırap veya eşdeğerini içeren bir deneyde birden fazla kullanılmaması şartıyla bir hayvanın tekrar kullanılmasına izin verilebilir.

Deneyin Sonlandırılması

MADDE 15- (1) Deneyle ilgili olarak daha fazla gözlemin yapılamayacağı hallerde ya da genetiği değiştirilmiş hayvan soyları ve nesilleri artık takip edilmiyorsa veya sürekli devam eden bir şekilde iğne batırılmasına eşdeğer ya da daha fazla acı, eziyet, ızdırap ve kalıcı hasar yaşaması bekleniyorsa deney sonlandırılır.

(2) Deneyin sonunda, bir hayvanın yaşamaya devam etmesine dair karar bir veteriner hekim tarafından alınır. Bir hayvanın yaşatılmaya devam etmesi durumunda, sağlık durumuna uygun bakım ve barınma hizmeti sağlanır. Hayvan orta veya şiddetli acı, eziyet, ızdırap ve kalıcı hasar yaşamaya devam ediyorsa öldürülür.

Projelerin Değerlendirilmesi

MADDE 16- (1) Projeler;

- a) Bilimsel, eğitsel veya yasal gerekçeleri,
- b) Hayvan kullanımı gerekçeleri,
- c) Prosedürlerin mümkün olan en insani ve çevreye duyarlı şekilde gerçekleştirilmesinin tasarlanması,
- ç) Tahmin edilen bilimsel faydaları ve eğitim yönünden değeri,
- d) 3R ilkesine uyumu,
- e) Prosedür şiddetinin sınıflandırılması,
- f) Elde edilecek fayda ve hayvanların çekeceği acı,
- g) Öldürme yöntemleri, prosedürler, anestezi, tekrar kullanım, bakım ve barınma şartlarının yürürlükteki mevzuata uygunluğu,

ğ) Geriye dönük değerlendirmenin yapılıp yapılmayacağı ve ne zaman yapılacağına karar verilmesi ölçütlerine göre EÜZİRHADYERK tarafından değerlendirilir.

(2) EÜZİRHADYERK tarafından proje değerlendirmesini yapacak uzmanların; 3R ilkesi, deney tasarımı, hayvan deneyleri pratik uygulamaları, yaban hayvanları deneyleri pratik uygulamaları veya hayvan bakım ve beslenmesi konusunda yetkin olmasına göre seçilmesine dikkat edilir.

(3) Proje değerlendirmesi şeffaf olmalıdır. Fikri mülkiyet haklarının ve gizli bilgilerin korunması için, proje değerlendirmesi tarafsız bir şekilde gerçekleştirilir ve bağımsız tarafların görüşlerini de kapsayabilir.

Proje Özetleri

MADDE 17- (1) Fikri mülkiyet hakkı ve gizli bilgilerin korunmasına tabi olarak, teknik olmayan proje özeti aşağıdaki hususları kapsar:

a) Tahmin edilen hasar ve faydalar ile kullanılan hayvan kimliği de dâhil, projenin hedefleri hakkında bilgiyi.

b) 3R ilkesine uyulduğunu.

(2) Teknik olmayan proje özeti anonim olacak şekilde ve kullanıcı ile personelin ad ve adreslerini içermeyecek şekilde hazırlanır.

(3) EÜZİRHADYERK, teknik olmayan proje özetinde projenin geriye dönük değerlendirme sürecine tabi tutulup tutulmayacağı ve bu sürenin sınırının belirtilmesini talep edebilir. Bu durumda, teknik olmayan proje özetinin geriye dönük değerlendirmenin sonuçlarıyla güncelleştirilmesini sağlar.

(4) Bakanlıkça veri tabanı oluşturulması durumunda, yetki verilen projelerin teknik olmayan proje özetleri ve bunlarda yapılan güncellemeler bu veri tabanında yayınlanır.

Geriye Dönük Değerlendirme

MADDE 18- (1) EÜZİRHADYERK izni alınarak sonuçlandırılan projeler ile ilgili geriye dönük değerlendirme yapılması kararı alınması halinde EÜZİRHADYERK'e ibraz edilen dokümanlara göre aşağıdaki hususlar değerlendirilir:

a) Projenin amaçlarına ulaşıp ulaşamadığı.

b) Kullanılan hayvan türlerinin sayısı, hayvanlara verilen zarar ve prosedürlerin şiddeti.

c) 3R prensibinin uygulanmasına katkıda bulunabilecek unsurlar.

(2) Uzun süreli ve iyileştirilemeyen şiddetli ağrı, eziyet ve ızdırap içeren prosedürler de dâhil "şiddetli" olarak sınıflandırılan prosedürleri içeren projeler geriye dönük değerlendirmeye tabi tutulur.

(3) İkinci fıkra hükümleri dışındaki projeler geriye dönük değerlendirmeden muaf tutulabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Eğitim

Deney Hayvanı ile Uğraşacak Araştırmacıların ve Personelin Eğitimi

MADDE 19- (1) Deney hayvanı ile uğraşacak personelin eğitiminde uyulması gerekli hususlar aşağıda belirtilmiştir:

a) Deney hayvanı ile uğraşan veya uğraşacak araştırmacıların eğitilmesi için eğitim programlarının düzenlenmesi, deney hayvanları kullanım sertifika programlarının açılması, düzenlenmesi ve yürütülmesinden EÜZİRHADYERK sorumludur. Bu programlarda başarılı olanlara, EÜZİRHADYERK tarafından deney hayvanı kullanım sertifikası verilir.

b) Deney hayvanı kullanarak her türlü eğitim, araştırma, uygulama ve test yapmak isteyen veya bu programların yapılmasında deney hayvanlarına dokunarak katkıda bulunan öğrenciler, araştırmacılar, akademik, sağlık, teknik ve idari personel deney hayvanı kullanıcısı olarak kabul edilir.

c) Deney hayvanı kullanıcıları, sertifika almadan bu hayvanlar üzerinde deney, eğitim, test amacıyla işlem yapamaz ve çalışma mekânlarında bu hayvanları barındıramazlar. Çiftlik hayvanlarıyla yapılacak araştırmalarda araştırma ekibinin içinde bir veteriner hekimin bulunması zorunludur. Bu durumda veteriner hekimin deney hayvanları kullanım sertifikası bulunması gerekli değildir.

ç) EÜZİRHADYЕК; deney hayvanı üretilmesi ve yetiştirilmesi ile sorumlu personelin asgari olarak bilgilendirilmesi ve uyulması gereken usul ve esasları içeren bir meslek içi eğitim programı hazırlar ve periyodik olarak uygulanmasını denetler.

d) EÜZİRHADYЕК onayına sunulan çalışmada, deney hayvanı kullanan kişinin kullanım sertifikası olmaması halinde bu çalışmaya onay verilmez.

e) Bir araştırmacı, kendi sertifikası olmaması halinde araştırma yürütücüsü olarak başka kişilerle ortak çalışma yapmak amacıyla EÜZİRHADYЕК'e başvurabilir. Kendisinin katıldığı, ancak doğrudan deney hayvanlarıyla prosedür uygulamayan araştırmacılar, sertifikalı deney hayvanı kullanıcılarının yardımıyla deneylerini sürdürebilirler.

f) Deney hayvanları kullanım sertifikası programının HADMEK tarafından belirlenen güncel içeriğine bağlı kalınır.

g) Deney hayvanları kullanım sertifika programlarında derslerin % 80'ine devam etmek zorunludur.

ğ) Kursiyerlerin sertifika alabilmeleri için kurs sonunda yapılacak olan sınavda 100 üzerinden en az 70 puan almaları gereklidir.

h) Sertifika eğitim programlarının nasıl yürütüleceği EÜZİRHADYЕК tarafından belirlenir.

ı) 15 Şubat 2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik hükümlerine göre düzenlenen deney hayvanları kullanım sertifika programlarına kayıt yaptırarak devam ve başarı şartlarını yerine getiren kursiyerlere "Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası" verilir. Deney hayvanları kullanım sertifikası, EÜZİRHADYЕК Başkanı ve Rektör tarafından imzalanır.

i) EÜZİRHADYЕК düzenleyecekleri sertifika eğitim programlarını otuz gün önce HADMEK'e bildirmekle yükümlüdür.

j) EÜZİRHADYЕК düzenledikleri sertifika eğitim programları sonunda başarılı olarak sertifika alan kursiyerler ile bilgileri HADMEK'e bildirmekle yükümlüdür.

k) 15 Şubat 2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik hükümleri haricinde başka kurumlardan alınmış olan deney hayvanları kullanım sertifikaları ya da benzerlerinin söz konusu Yönetmelik hükümlerine göre eşdeğer olup olmadıklarına HADMEK karar verir.

l) Lisans veya yüksek lisans düzeyinde deney hayvanı kullanımı ile ilgili alınmış olan eğitimlerin sertifika programına eşdeğer olup olmadığına EÜZİRHADYЕК karar verir, uygun olduğuna karar verilen eğitim programlarını tamamlayanlara EÜZİRHADYЕК tarafından sertifika verilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

11

Bu yönerge; Hayvan Deneyleri Merkez Etik Kurulu'nun 20/01/2021 Tarih ve ...

Sayıli kararı gereğince onaylanmıştır.

Çeşitli ve Son Hükümler

Kayıt ve Deney Hayvanlarının Kimliklendirilmesi

MADDE 20- (1) Deney hayvanlarının kayıt altına alınması ve kimliklendirilmesi, 13 Aralık 2011 tarih ve 28141 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmeliğin 34, 35 ve 36ncı maddelerine göre yapılır. Kayıtlar HADMEK kararı doğrultusunda Bakanlıkça istenilen istatistik formlarında belirlenen bilgileri kapsar.

Denetim ve Denetleme

MADDE 21- (1) 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun 17nci maddesine istinaden bu Yönerge hükümlerinin tamamı HADMEK’in vereceği görüş doğrultusunda Bakanlık denetimine tabidir.

Gizlilik

MADDE 22- (1) EÜZİRHADYЕК’in yazışmaları gizli olup 15 Şubat 2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelikte belirtilen yetkili kurumlar dışında üçüncü şahıslara bilgi verilmez.

Yönergede Hüküm Bulunmayan Haller

MADDE 23- (1) Bu Yönergede hüküm bulunmayan hususlarda, 15 Şubat 2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik ve diğer ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

Yürürlük

MADDE 24- (1) Bu Yönerge, Ege Üniversitesi Senatosu Kararı ile kabul edildikten sonra HADMEK’e sunulur ve bu Kurul tarafından onaylandıktan sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 25- (1) Yönerge hükümlerini Ege Üniversitesi Rektörü yürütür.

Yönergenin kabul edildiği Senato Kararının;		
Tarihi		Sayısı
27/11/2020		34/1
Yönergede Değişiklik Yapan Yönergelerin kabul edildiği Senato Kararının;		
Tarihi		Sayısı
1-	.../.../...	.../.../...TC

